

O'QUV JARAYONIDA O'QUVCHILAR MOTIVATSIYASIGA TA'SIR ETUVCHI PSIXOLOGIK OMILLAR

Sobirova Sayyora Tolibjon qizi

Toshkent shahar Uchtepa tumani

MMTB tasarrufidagi 123-maktab psixologi

Annotatsiya: O'quv jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasi bilan belgilanadi. Motivatsiya – bu shaxsni ma'lum faoliyatga undovchi ichki va tashqi omillar majmui bo'lib, u o'quvchining bilim olishga bo'lgan munosabati, qiziqishi va faolligini belgilaydi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning motivatsiyasi nafaqat bilim mazmuni, balki ularning shaxsiy xususiyatlari, emotsional holati, ijtimoiy muhit va o'qituvchi bilan munosabatlariga ham bevosita bog'liqdir.

Kalit so'zlar: talaba, motiv, o'quv faoliyati, pedagogik holat, pedagogik uhiy holat, psixik jarayonlar, muloqot

KIRISH.

Motivatsiyaga ta'sir etuvchi muhim psixologik omillardan biri bu ehtiyoj va qiziqishlardir. O'quvchi o'rganilayotgan fan yoki mavzuni o'z hayoti bilan bog'lay olsa, unda o'qishga bo'lgan ichki motiv kuchayadi. Qiziqish mavjud bo'lgan taqdirda bilim olish jarayoni majburiyat emas, balki shaxsiy ehtiyoj sifatida qabul qilinadi. Aksincha, o'quvchida qiziqish shakllanmagan bo'lsa, motivatsiya pasayadi va ta'lim jarayoni samarasiz kechadi.

Yana bir muhim omil bu o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchi va o'z-o'zini baholash darajasidir. O'z kuchiga ishongan, muvaffaqiyatga erisha olishiga ishongan o'quvchi topshiriqlarni faol bajaradi va qiyinchiliklardan qo'rqmaydi. Past o'zini baholash esa o'quvchida qo'rquv, ishonchsizlik va muvaffaqiyatsizlikdan qochish holatlarini yuzaga keltirib, motivatsiyani susaytiradi. Shu sababli o'qituvchi va psixolog tomonidan o'quvchini qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirish muhim ahamiyatga ega.

Emotsional holat ham motivatsiyaga kuchli ta'sir ko'rsatadi. O'quvchi dars jarayonida o'zini xotirjam, xavfsiz va qabul qilingan deb his qilsa, uning bilim olishga

bo'lgan faolligi oshadi. Doimiy tanbeh, qo'rquv yoki bosim ostida bo'lgan o'quvchilarda esa o'rganishga nisbatan salbiy munosabat shakllanadi. Ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarida emotsional muhit motivatsiyaning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy omillar, xususan, o'qituvchi va sinfdoshlar bilan bo'lgan munosabatlar ham o'quv motivatsiyasida muhim rol o'ynaydi. O'qituvchining adolatli, mehribon va tushunuvchi munosabati o'quvchini darsga jalb etadi. Sinf jamoasida o'zini erkin his qilgan, qo'llab-quvvatlangan o'quvchi o'quv faoliyatida faolroq bo'ladi. Aksincha, ijtimoiy moslashuvda muammosi bo'lgan bolalarda motivatsiya pasayishi kuzatiladi.

Shuningdek, muvaffaqiyat va natijani his qilish ham muhim psixologik omil hisoblanadi. O'quvchi o'z mehnatining samarasini ko'rsa, bu unda keyingi o'rganishga bo'lgan ichki rag'batni kuchaytiradi. Kichik yutuqlarni ham e'tirof etish o'quvchilarning motivatsiyasini barqaror saqlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilar motivatsiyasiga ta'sir etuvchi psixologik omillar murakkab va o'zaro bog'liq bo'lib, ular ehtiyoj va qiziqishlar, o'zini baholash, emotsional holat hamda ijtimoiy muhit orqali namoyon bo'ladi. Ushbu omillarni hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantiradi va o'quv faoliyatining samaradorligini oshiradi. Bugungi kunga qadar ishlab chiqilgan nazariy tadqiqotlar va maktab tajribasi shuni ko'rsatadiki, motivatsiya - bu turli motivlar, motivlar, ehtiyojlar, qiziqishlar, intilishlar, maqsadlar, intilishlar, motivatsion munosabat yoki moyillik, ideallar va boshqalar. keng ma'no umuman xulq -atvorni belgilashni nazarda tutadi. Psixologik va pedagogik tadqiqotlarda mavjud bo'lgan ijobiy barqaror motivatsiyaning mohiyati haqidagi xulosalarni o'rganish va umumlashtirish tadqiqot jarayonida qo'llanilgan asosiy ta'rifni shakllantirishga imkon berdi.

Ijobiy barqaror motivatsiya-bu o'quvchining o'qishga faol, shaxsiy tarafkashlik munosabatini belgilaydigan, unga hal qilishning umumlashtirilgan usullarini o'zlashtirgan holda, uning ehtiyojlari va manfaatlarini qondirishni tartibga solishga qaratilgan samarali harakatlarning nisbiy davomiyligini ta'minlaydigan motivlar majmui.

O'rta sinflarda ijobiy barqaror motivatsiyaning namoyon bo'lishini belgilaydigan mohiyat va asosiy omillarning tahlili bizga quyidagilarni tasdiqlashga imkon beradi:

- ta'lim motivatsiyasi o'ziga xos turtki sifatida murakkab tuzilish bilan

- tavsiflanadi, uning shakllaridan biri ichki va tashqi motivatsiya tuzilishi;
- ijobiy motivatsiyaning barqarorligi, intellektual rivojlanish darajasi va ta'lim
- faoliyatining tabiati bilan bog'liqligi kabi muhim xususiyatlari;

Ijobiy turtki motivatsiyasining namoyon bo'lishiga to'sqinlik qiluvchi asosiy omillar quyidagilardir: muvaffaqiyatsizlikka yo'l qo'ymaslik, shaxsiy tashvish, past baho, tashqi atribut; shaxsning o'quv faoliyatining asosiy determinantlari yutuq motivatsiyasi va shaxsning ayrim xususiyatlari, birinchi navbatda, avtonomiya; ijobiy barqaror motivatsiya bu faoliyatga xos bo'lgan bir qancha omillar bilan belgilanadi. Birinchidan, u ta'lim tizimining tuzilishi va ta'lim muassasasining turi bilan o'zaro bog'liq, bu holda ta'lim faoliyati amalga oshiriladigan maktab; ikkinchidan, o'quv jarayonini tashkil etish; uchinchidan, o'quvchining sub'ektiv xususiyatlari (yoshi, intellektual rivojlanishi, qobiliyatlari, intilish darajasi, o'zini o'zi qadrlashi, uning boshqa o'quvchilar bilan o'zaro ta'siri va boshqalar); to'rtinchidan, o'qituvchining maktab o'quvchilari bilan o'zaro ta'sirining sub'ektiv xususiyatlari va birinchi navbatda uning o'quvchi bilan bo'lgan munosabatlar tizimi;

Ijobiy barqaror motivatsiya, boshqa har qanday turdagi kabi, ta'lim faoliyatida yo'nalish, barqarorlik va namoyon bo'lish dinamikasi bilan ajralib turadi.

Yuqoridagi qoidalarni hisobga olish maktabning pedagogik jamoasiga muhim va murakkab vazifani - o'rta maktab o'quvchilarining o'quv jarayonida ta'lim faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiyani shakllantirishga imkon beradi.

Maktabning o'quv jarayoni o'quvchilarning guruhli shakllarini tashkil etish orqali ijobiy motivatsiyaning shakllanishiga ta'sir qiladi, bu ularning shaxsiyatining sotsializatsiyasiga yordam beradi, bu oila va uy xo'jaliklari bolalariga etarlicha ta'sir ko'rsatmaydi, ularni muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiyani shakllantirishga, shu jumladan ta'lim faoliyatiga yo'naltiradi.

Bu fakt maktab o'quvchilarining ta'lim faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiyani shakllantirish modelini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishni taqozo etadi.

Maktabda o'qitish jarayonida ta'lim faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiyani shakllantirishning ishlab chiqilgan modeli quyidagi printsiplarga asoslanadi: ilmiy va

tizimli, sub'ektiv; ong, faollik va mustaqillik; rivojlanish va faollik, amaliy yo'nalish; kollektivlik; aks ettirish.

Maktab o'quv jarayonida o'quv faoliyatining ijobiy barqaror motivatsiyasini shakllantirish mexanizmi asosiy bosqichlardan iborat: maqsadni belgilash, ta'lim harakatining tuzilishini aniqlash, operatsion-kognitiv, ishning tashkiliy shakllarini asosli tanlash, faollik-operativ, aks ettirish, o'smirlar faoliyatini baholash.

Biz o'quvchilarning guruh faolligini o'quvchilar faoliyatini pedagogik qo'llabquvvatlash holatlarining yig'indisi sifatida qaradik, bunda o'quvchilarning o'qishga ijobiy barqaror motivatsiyasi shakllanibgina qolmay, balki u o'zini namoyon qiladi. SHaxsiy yutuqlar to'g'risida o'quv faoliyati uchun ijobiy turtki motivatsiyasining shakllanishi belgilanadi. O'quv faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiyaning barcha uchta komponenti uchun maktablarning eksperimental va nazorat guruhlarida o'quvchilarning o'quv faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiyasining namoyon bo'lishidagi farqlar aniqlandi;

O'quvchilarni nazorat va eksperimental guruhlardagi test natijalarini solishtirganda shuni ta'kidlash kerakki, ular o'rtasida ichki motivatsiyaning past va o'rta darajadagi namoyon bo'lishida sezilarli farqlar mavjud. Boshqaruv guruhida o'quv jarayonida o'quvchilarga taklif qilinadigan faoliyat turlari uchun odatda past darajali va kamroq o'rtacha darajali bo'ladi.

O'quv faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiya bu faoliyat uchun bir qator o'ziga xos omillar bilan belgilanadi: ta'lim tizimining o'zi, bu holda maktab muassasasi; o'quv jarayonini tashkil etish; o'quvchining sub'ektiv xususiyatlari (yoshi, intellektual rivojlanishi, qobiliyati, intilish darajasi, o'zini o'zi qadrlashi, uning boshqa o'quvchilar bilan o'zaro ta'siri va boshqalar); o'qituvchining maktab o'quvchilari bilan o'zaro ta'sirining sub'ektiv xususiyatlari.

Ijobiy barqaror shaxsiy motivatsiyani shakllantirish - o'quvchilarning tashqi motivatsiyasini ichki holatga o'tkazishga yordam beradigan muayyan sharoitlarda o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi faol o'zaro munosabatlarning murakkab va uzoq muddatli jarayoni: o'quvchilarni haqiqiy amaliy mashg'ulotlarga jalb qilish. guruh faoliyati; darsda ijobiy hissiy tajribalar uchun qiziqishlarning rivojlanishiga hissa

qo'shadigan faol o'qitish usullaridan foydalanish; o'quvchilarning o'z ustida ishlashga bo'lgan ehtiyojining ortishi.

XULOSA

Aniqlanishicha, maktabda o'quv jarayonida ta'lim faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiyani shakllantirish modelini amalga oshirish natijasida o'rta maktab o'quvchilarida ehtiyoj tufayli ta'lim faoliyati uchun ijobiy barqaror motivatsiya: sinfda intellektual o'zini o'zi anglash, guruhdagi o'quv faoliyatining ko'nikma va malakalari, qobiliyatlarni o'zini baholashga tayyorligi, mashg'ulotlardan qoniqish va sinfdagi muvaffaqiyat darajasi shakllangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Elyorjon. "Secondary School Students Independent Education."
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY RESEARCH AND
INNOVATIVE TECHNOLOGIES. Vol. 2. 2021. LOGIES. Vol. 3. Secondary School
Students Independent Education.
INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY RESEARCH
AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES, 2, 226–230. ДА ИСМАИЛОВА, ЗА
ХОЛМАТОВА, ДШ БАХОБОВА Будущее науки-2014, 56-63
4. Z Kholmatova, M Turobjonova Young Scientist USA, 74-76
5. Azamovna, Ismoilova Gulbaxor. "DEVELOPMENT OF
ECOLOGICAL CULTURE ON THE BASIS OF MODERN PEDAGOGICAL
TECHNOLOGIES." INTERNATIONAL JOURNAL OF
SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact
factor:
7.429 11.04 (2022): 165-170.
6. Ziyo.net